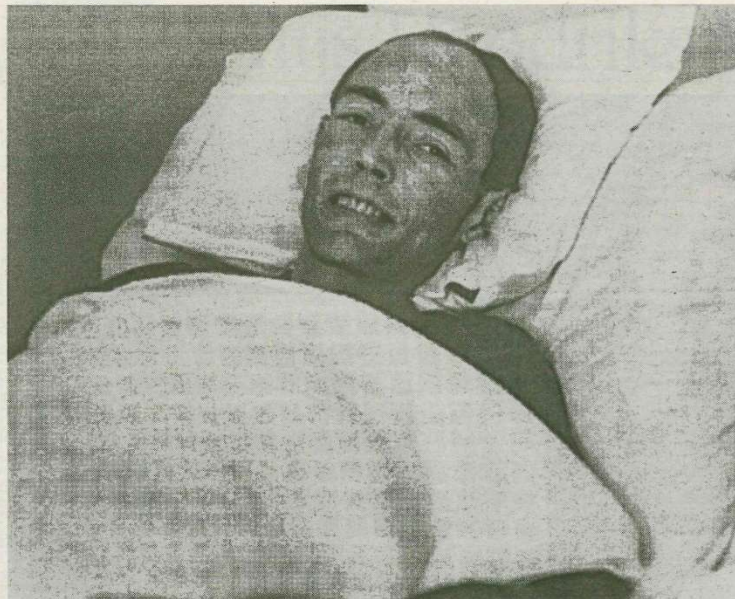

► **Onderzoek: priesters uit Nijmegen en Kleef die**

zich verzetten tegen het nazisme troffen elkaar in concentratiekamp

◀◀ **Titus Brandsma in 1935.** FOTO REGIONAAL ARCHIEF NIJMEGEN

◀ **Karl Leisner, vlak voor zijn dood.** EIGEN FOTO

▶ **Theo Giesbers met een afbeelding van Karl Leisner.** FOTO THEO PEETERS

Twee zaligen, Titus en Karl, troffen elkaar in Dachau

Wat Titus Brandsma is voor de regio Nijmegen is Karl Leisner voor de regio Kleef. Beiden priester, die zich verzetten tegen het nazisme en daardoor in Dachau terecht kwamen. Hebben ze elkaar daar ook ontmoet?

Thed Maas
Groesbeek

Op 27 juni 1942 schrijft Karl Leisner vanuit het concentratiekamp Dachau een brief aan zijn familie in Kleef. Daarin feliciteert hij alvast zijn moeder met haar naamdag op 10 juli en hij doet ze de groeten 'ook van professor Titus Brandsma'.

Het is niet de enige keer dat Leisner de groeten overbrengt van de Nijmeegse priester en hoogleraar. Ja dus, zo concluderen de Kranenburgse pastoor Christophe Scholten en Theo Giesbers uit Groesbeek na onderzoek onder meer van brieven en dagboeken van Leisner: ze hebben elkaar getroffen in het concentratiekamp Dachau.

Scholten en Giesbers formeerden, al in 2015, een werkgroep om een symposium over Brandsma en Leisner te organiseren. Ook om Leisner een beetje meer bekendheid te geven. Zoals Giesbers het eerder in deze kant zei: „Brandsma kennen we allemaal: Leisner kent niemand.” Corona gooide roet in het eten. Het symposium komt zeker nog, aldus Giesbers, maar de bevindingen van de werkgroep zijn al wel in een brochure samengebracht en die is gisteren gepresenteerd in Groesbeek, in de Karl Leisner-kapel.

Niks gevonden

Tot nog toe ging men ervan uit dat de Brandsma en Leisner elkaar niet getroffen hebben, omdat Brandsma slechts enkele weken in Dachau geweest is en daar ettelijke

honderden, misschien wel duizenden priesters van twintig nationaliteiten door de nazi's samen waren gebracht. Marieke Rijpkema - ook zij leverde een bijdrage aan de brochure - van het Titus Brandsma Memorial in Nijmegen zegt hierover: „In onze archieven hebben wij hierover inderdaad niks gevonden.”

De twee kenden elkaar echter mogelijk al omdat de jonge Leisner voor de oorlog al een keer een driedaagse cursus bij hoogleraar Brandsma aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen volgde. Nog een sterk argument: de ouders van Leisner hebben Brandsma bezocht toen hij in Kleef - op weg naar Dachau - gevangen zat.

Brandsma stond onder meer pal voor de persvrijheid, Leisner voor de katholieke jeugdbeweging.

▲ **Het dagboek van Karl Leisner over een zomerkamp voor Kleefse jeugd in Groesbeek (1934).** EIGEN FOTO

Toen de Hitlerjugend steeds dominantier werd, week Leisner uit met katholieke jongeren uit Kleef naar Groesbeek voor zomerkampen. Dat onthield de Gestapo in Kleef en toen Leisner na de mislukte aanslag van Georg Elser op Hitler op 8 november 1938 dat 'schade' (jammer) vond, werd hij door een medepatiënt verraden. Leisner, die op het gymnasium in Kleef als een van de weinigen al weigerde de Hitlergroet te brengen, verbleef op dat moment vanwege zijn tuberculose in een sanatorium in Sankt Blasien.

Vrijheidsmuseum

Nijmegen vernoemde op Dodendaal een straat naar Titus Brandsma en heeft nu plannen om een heuse singel (Mauritssingel) te hernoemen naar hem. In Kranenburg is ook een Titus Brands-

mastraat terwijl in het kerkdorp Nütterden een Leisnerstraat is. Beide mannen hebben verder een plekje in het Vrijheidsmuseum en in het infocentrum in Nijmegen. „Twee geestelijken die WOII laten zien vanuit een grensoverschrijdend perspectief”, zegt Wiel Lenders, de directeur van het Vrijheidsmuseum. „Twee verschillende generaties ook die onder moeilijke omstandigheden de rug recht hielden en daarvoor hun leven gaven. We zoeken voorbeelden in het kader van de thema's vrijheid en democratie. Zij zouden wij gedaan hebben onder die omstandigheden?”

„Ze hebben voor zowel Nederland als Duitsland een voorbeeldfunctie”, vult Giesbers aan. „Ze laten ons zien dat Nederlanders en Duitsers samen verder kunnen.

Titus schreef vanuit de gevangenis een brief die hij afsloot met 'God zegene Duitsland en God zegene Nederland'. En Leisner vroeg op zijn sterfbed om vergeving voor zijn vijanden. Beiden maakten onderscheid tussen mensen en ideologieën.

Leisner en Brandsma zijn beiden, respectievelijk in 1996 en 1985, zalig verklaard vanwege hun verzet tegen de nazi's. Verzet dat ze uiteindelijk met de dood moesten bekopen. Brandsma (*Häftling* 30492) kreeg op 26 juli 1942 - hij was toen 61 - een dodelijke injectie van de kamparts van Dachau. Leisner (*Häftling* 22356) zat vijf jaar in het kamp en stierf op 30-jarige leeftijd vlak na zijn bevrijding aan tbc, op 12 augustus 1945 in een sanatorium bij München. Brandsma wordt mogelijk dit jaar nog heilig verklaard.